

УДК 657.1

Іващенко К. О.,*аспірант Національного університету водного господарства та природокористування*

ОБЛІКОВИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС СУБ'ЄКТІВ ВОДОГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ

У статті представлені результати дослідження економічної суті облікового інформаційного ресурсу, розглянуті вимоги до обліково-інформаційних масивів та пріоритетні напрями удосконалення управління обліково-інформаційним ресурсом суб'єктів водогосподарського комплексу.

Ключові слова: обліковий інформаційний ресурс, водогосподарський комплекс, інформація, інформаційна система, бухгалтерський облік.

В статье представлены результаты исследования экономической сути учетного информационного ресурса, рассмотрены требования к учетно-информационным массивам и приоритетные направления усовершенствования управления учетным информационным ресурсом субъектов водохозяйственного комплекса.

Ключевые слова: учетный информационный ресурс, водохозяйственный комплекс, информация, информационная система, бухгалтерский учет.

In the article presented the results of the economic essence of an accounting informational resource, reviewed the requirements for accounting information files and priorities for improving the management of an accounting informational resource of water complex subjects.

Keywords: an accounting informational resource, hydroeconomic complex, information, informational systems, accounting.

Постановка проблеми. Глобальні кліматичні зміни чинять значний вплив на розподіл водних ресурсів у просторі та часі, що виражається у посухах, повенях та паводках у різних регіонах. В Україні на державному рівні визначена необхідність невідкладного реформування галузі водного господарства у напрямі переходу до інтегрованого управління водними ресурсами [1]. Тому перед підприємствами водогосподарського комплексу постала потреба системного підходу до вирішення проблем управління водними ресурсами, чіткої концепції реформування галузі водного господарства [2].

Індикатором адаптаційної здібності підприємства, здатності розробляти та реалізовувати гнучку стратегію розвитку є ефективне використання інформаційних ресурсів. Управління водогосподарським комплексом має складну структуру. Державне агентство водних ресурсів України керує діяльністю водогосподарських організацій: управлінь каналів, державних підприємств, басейнових та обласних управлінь водних ресурсів, останні мають у підпорядкуванні міжрайонні та районні управління. Тому оперативність та актуальність інформаційних ресурсів відіграють важливу роль в організації ефективного управління підприємствами водного господарства. Оскільки інформацію для управління завжди й у всіх формах постачає облік [3], то питання формування облікового інформаційного ресурсу в сучасних умовах господарювання актуально.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним дослідженням системи бухгалтерського обліку як інформаційної системи приділяли увагу вітчизняні науковці: Ф. Ф. Бутинець, Ю. Б. Валуєв, С. В. Голов, Левицька С. О., М. С. Пушкар та інші. Теоретичні та практичні питання, пов'язані з впровадженням і використанням автоматизованих інформаційних технологій у бухгалтерському обліку досліджували такі вітчизняні науковці, як Ф. Ф. Бутинець, С. В. Івахненко, М. Ф. Кропивко, Б. М. Литвин та інші.

Питанням удосконалення інформаційного забезпечення в системі державного управління, підвищення ефективності функціонування органів державної влади із застосуванням сучасних інформаційних технологій та функціонування інформаційних систем у державному управлінні значну увагу приділяли О. О. Бакаєв, Я. Г. Берсуцький, І. В. Клименко, О. І. Крюков, К. О. Линьов, Ю. Г. Лисенко, О. Г. Осауленко, А. М. Панчук, Є. О. Ралдугін, М. А. Сендзюк, В. П. Тронь та інші.

Дослідженням різних аспектів автоматизації управління і формування інформаційної інфраструктури, оцінкою ефективності вкладення коштів і впровадження комп'ютерних систем бухгалтерського обліку займалися В. Д. Бакуменко, П. І. Белінський, А. О. Дегтяр, Л. І. Донець, О. В. Клименко, Г. Ю. Климовицька. Незважаючи на те, що багато вчених підкреслюють вирішальну роль інформації та інформаційного ресурсу в сучасному суспільстві, в теорії обліку практично відсутні праці, які розглядають інформацію як ресурс і продукт обліку [4].

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в дослідженні економічної суті облікового інформаційного ресурсу, особливостей та проблем його використання суб'єктами водогосподарського комплексу.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан розвитку теорії інформаційних ресурсів не задовольняє практичних потреб управління ними і потребує розробки методів оцінки наявності та стану інформаційних ресурсів, визначення чинників, які впливають на їх ефективне використання, та засобів автоматизованої обробки інформаційних ресурсів та систем.

Визначень поняття “інформаційні ресурси” в нормативних документах та науковій літературі існує досить багато. Але єдиної думки серед науковців щодо цього об’єкта ще немає.

Перше визначення інформаційного ресурсу було подано в Законі України “Про національну програму інформатизації”, згідно з яким інформаційний ресурс – сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо) [5].

Р. Марутян інформаційний ресурс розглядає в широкому значенні як джерело соціального розвитку і прогресу, який актуалізується в людській діяльності та ефективно використовується як інструмент соціальних перетворень та у вузькому значенні – як продукт виробництва й обміну, сировину для цілеспрямованої (доцільної) соціально-економічної діяльності людини, під час якої створюється інформаційний (інтелектуальний) продукт і задовольняються потреби та інтереси людини [6].

В. З. Семанюк під інформаційними ресурсами на мікрорівні розуміє інформацію, яка є цінністю для підприємства і може дістати таку саму оцінку, як і інший матеріальний ресурс. Автор пропонує розглядати інформаційні ресурси як залучену до виробничо-комерційної діяльності, прийняття рішень і навчання інформацію (знання), яка носить стратегічний характер [4].

Оскільки система обліку є основним “продуцентом” економічної інформації для підтримки прийняття рішень [7], і мета обліку – проектування системи, здатної генерувати інформацію, яка стає стратегічним ресурсом у постіндустріальному суспільстві [8], то, на нашу думку, інформаційні ресурси, які в системі обліку проходять процеси збору та обробки, можна називати обліковими інформаційними ресурсами.

Можна стверджувати, що обліковий інформаційний ресурс – це дані про факти господарської діяльності, які розглядаються як інформація системи обліку за результатами процесів аналізу об’єктів, їх оцінки, реєстрації та узагальнення, що підтверджується відповідними первинними документами, регістрами та формами звітності.

У процесі обробки вхідної інформації з використанням рахунків бухгалтерського обліку здійснюються записи про господарські процеси, на підставі яких отримуються узагальнення даних про факти господарської діяльності, фінансовий та майновий стан підприємства. Останні можуть розглядатись як обліковий інформаційний ресурс, що є результатом функціонування облікової системи. Саме вони є джерелом даних для управлінського персоналу та зовнішніх користувачів.

На нашу думку, обліковий інформаційний ресурс сьогодні – це сукупність інформаційних ресурсів, які є комплексною оцінкою активів, зобов’язань та результатів господарської діяльності за певний період.

Обліковий інформаційний ресурс є джерелом та результатом функціонування взаємопов’язаних між собою систем:

- збору даних;
- обробки даних;
- узагальнення та аналізу даних.

Система збору даних забезпечує отримання оперативної інформації як із внутрішніх, так і зовнішніх джерел. У першому випадку здійснюється оформлення відповідних первинних документів, які підтверджують факти діяльності підприємства. У другому – отримання нормативно-законодавчих та інших даних, які регламентують функціонування підприємства та чинять вплив на прийняття управлінських рішень.

Основне призначення системи обробки даних – опрацювання отриманих даних. На підставі первинних документів з використанням рахунків бухгалтерського обліку здійснюються записи про господарські операції підприємства. При цьому повинен забезпечуватись контроль дотримання нормативно-законодавчої бази.

Система узагальнення та аналізу даних забезпечує групування інформації за визначеними ознаками у регістрах, відомостях та звітах та надає можливість проведення їх аналізу для прийняття оперативних управлінських рішень. Крім цього, ця система повинна забезпечувати оперативність передачі даних на вимогу організації, яка стоїть вище.

Зазначене цілком відповідає державним вимогам обліку реалізації бюджетних коштів на виконання природоохоронних бюджетних програм головним розпорядником – Державним агентством водних ресурсів України (ДАВГУ), розпорядниками нижчого рівня в системі ДАВГУ – бюджетними установами, яких нараховується на сьогодні в системі 243 та державними підприємствами – 12 юридичних осіб.

Структура управління водогосподарським комплексом значно впливає на функціонування та взаємодію систем облікового інформаційного ресурсу водогосподарських підприємств. Розгалужене територіальне розташування об’єктів водного господарства знижує швидкість збору та обробки даних, при цьому виникає загроза отримання неоперативної інформації та прийняття несвоєчасних управлінських рішень.

Підприємства водогосподарського комплексу мають різні організаційно-правові форми господарювання, які зумовлюють принципи обробки, узагальнення та аналізу облікових даних. Так, організації, джерелами формування майна яких є бюджетні асигнування, проводять групування облікової інформації у регістрах, відомостях, звітах відповідно до бюджетних програм, кодів економічної класифікації видатків та джерел фінансування. Державні підприємства водогосподарського профілю, які не отримують фінансування з бюджету, обробку та узагальнення даних здійснюють відповідно до принципів приватних суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим при групуванні облікових інформаційних ресурсів суб'єктів водогосподарського комплексу виникає проблема уніфікації даних.

До облікової інформації традиційно ставляться такі вимоги, як об'єктивність, вірогідність, своєчасність і точність. Однак на сучасному етапі вдосконалювання управління водними ресурсами, становлення ринкових відносин у водогосподарському комплексі пред'явлення тільки цих вимог виявляється недостатнім. Сьогодні обліково-інформаційні масиви підприємств водного господарства повинні забезпечувати:

- систематизацію даних – сортування та подальший відбір інформації за встановленими параметрами;
- захист даних від несанкціонованого доступу та можливість отримання інформації відповідно до повноважень користувача;
- архівування даних минулих періодів та зручність і швидкість отримання їх з архіву за вимогою користувача;
- можливість порівняльного аналізу даних різних періодів;
- оперативність поповнення новими даними.

Із вищезазначеного випливає, що повинні змінитися принципи управління обліковим інформаційним ресурсом суб'єктів водогосподарського комплексу, пріоритетними напрямками яких повинні бути:

- запровадження систем автоматизації збору, обробки, узагальнення та аналізу облікових даних;
- уніфікація процесів реєстрації, узагальнення та представлення даних;
- застосування методів та принципів групової роботи – можливості одночасної реєстрації, узагальнення та аналізу даних групою користувачів;
- забезпечення оперативного доступу до інформаційних ресурсів відповідно до встановлених прав та повноважень;
- використання електронного документообігу між підлеглими та вищими організаціями;
- забезпечення достатнього ступеня захисту та збереження даних від несанкціонованого доступу.

На нашу думку, дотримання цих напрямів може бути забезпечене тільки за умови впровадження автоматизованої інформаційної системи обробки облікової інформації, яка в сучасних умовах є важливим інструментом у підвищенні ефективності та оперативності прийняття управлінських рішень. Впровадження інформаційної системи дозволить забезпечити легкий і зручний доступ до облікових даних та буде сприяти вирішенню проблем, пов'язаних з фазами управління підприємствами.

Використання можливостей автоматизованої системи дозволить реєструвати дані в єдиному інформаційному середовищі – базі даних. Це забезпечить автоматизацію обробки та узагальнення облікових інформаційних ресурсів. Застосування принципів внесення інформації в автоматизовану систему дозволить уніфікувати процеси реєстрації, узагальнення та представлення даних. Запровадження інформаційної системи мережної версії забезпечить застосування методів і принципів групової роботи, а також оперативний доступ користувачів до даних відповідно до встановлених прав та повноважень. З використанням можливостей автоматизованої системи полегшується організація електронного документообігу, крім цього, сучасні інформаційні технології забезпечують високий рівень захисту та збереження даних від несанкціонованого доступу.

Висновки. Отже, обліковий інформаційний ресурс – це сукупність інформаційних ресурсів, які є комплексною оцінкою активів, зобов'язань та результатів господарської діяльності за певний період. Обліковий інформаційний ресурс є джерелом та результатом функціонування взаємопов'язаних між собою систем: збору, обробки, узагальнення та аналізу даних. Структура управління водогосподарським комплексом чинить значний вплив на функціонування та взаємодію цих систем. У роботі розглянуто вимоги до обліково-інформаційних масивів та пріоритетні напрями удосконалення управління обліковим інформаційним ресурсом суб'єктів водогосподарського комплексу. Для дотримання останніх запропоновано впровадження автоматизованої інформаційної системи обробки облікової інформації.

Теоретичне та практичне значення подальших досліджень облікового інформаційного ресурсу суб'єктів водогосподарського комплексу полягає у вивченні проблем, які виникають при впровадженні інформаційних технологій та розробці рекомендацій з їх усунення, а також визначення критеріїв ефективності функціонування систем автоматизації обробки облікових даних.

Література:

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21.12.2010 № 2818-VI.
2. Стапук В. Завдання водогосподарських організацій з питань удосконалення управління водними ресурсами / В. Стапук // Водне господарство України. – 2011. – № 5. – С. 2–4.
3. Валусь Б. Про багатоцільовий бухгалтерський облік: деякі необґрунтовані уявлення / Б. Валусь // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 5. – С. 6–9.
4. Семанюк В. З. Інформаційні ресурси: обліково-теоретичний аспект / В. З. Семанюк // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. – Вип. 35. – С. 319–322.
5. Про національну програму інформатизації: Закон України від 04.02. 1998 року за № 74/98-ВР (редакція від 02.12.2012).
6. Марутян Р. Інформаційні ресурси у системі забезпечення національної безпеки / Р. Марутян [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=114%.
7. Куцик П. О. Розвиток методології інтегрованого обліку в умовах застосування корпоративних інформаційних систем / П. О. Куцик // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3 (53). – С. 140–142.
8. Пушкар М. С., Чумаченко М. Г. Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація : [монографія] / М. С. Пушкар, М. Г. Чумаченко. – Тернопіль : Карт-бланш, 2011. – 336 с.